

XVI MİLLETLERARASI SOSYOLOJİ KONGRESİ

Nurettin Şazi KÖSEMİHAL

“Milletlerarası Sosyoloji Enstitüsü” (1) nün XVI ncı Milletlerarası Sosyoloji Kongresi bu yıl (1954 26 Eylülde Fransanın 13000 kişilik küçücük bir şehrinde “Beaune” da toplantı. Hatırlarsınız belki, bundan önceki XV inci kongre 1952 de İstanbulda, XIV üncü de 1950 de Roma’da geçmişti.

Gerçekten iki yıl önce İstanbulda toplanan XV inci Kongre, XVI ncının Fransada yapılmasına karar vermiş, şehir seçme işini de Fransız meslekdaşlarına bırakmıştı. Bundan altı ay kadar önce aldığım davet mektubu Kongrenin “Beaune” da toplanacağını bildiriyordu. Hemen haritaya başvurdum. Öğrendik ki: “Beaune” Dijondan 38 kilometre uzaklıkta ufacak bir şehir. “Cote d’Or” eyaletinin bir ilçesi. Dijon da bu eyaletin merkezi.

Gene öğrendik ki “Beaune” denen bu küçücük ilçe bağlarıyla şarabıyla ün salmış “Bourgogne” bölgesinin şarap merkezi.

Gidince de gördük ki “Cote d’Or,, eyaletinin “Beaune” denen bu küçücük ilçesi tâ XIVüncü yüzyıla kadar uzanan sanat anıtları içinde yüzüyor. İşte “Saint Nicolas” kilisesi şehrin en eski eserlerinden, XIV üncü yüzyıldan kalma. Bir az ötede “Notre Dame” kilisesiyle “Hotel Dieu” hastanesi. On beşinci yüzyılın eşsiz güzellikte iki anıtı. Biraz ilerleyince kongrenin toplanacağı zarif Belediye binasıyla karşılaşıyorsunuz. Kongreye katılan otuz yedi milletin bayraklarıyla süslenmiş. Yanında açılış töreninin yapılacağı müze binası. Hepsisi de öyle bakımlı ki.. Bugün yapılmış gibi gıcır gıcır, tertemiz pırl pırl.

Ya yeraltı yüzlerce şarap mahzeni (cave) yle örülü. Çoğunu gezdik. Dört beş yüz yıl önce yapılmış olanlarına rastladık. Yüzlerce belki de binlerce fıçıyı rahatça alacak kadar büyüklerini gördük. Tavanlarının taştan yuvarlak kemerleri on metreye kadar yükselenler var. Bunlardan bazıları yemek salonuna çevrilmiş. Resmî ziyafetler hep bu mahzenlerde verildi. Yalnız bir kanadında, üç yüz kongreci, geniş masalar etrafında rahatça yemek yiyebiliyor. Büyüklüğünü tasarlayın artık.

Şehir, Dijondan geçen, Paris - Marsilya tren hattı üzerinde. 1950-51 yıl-

1. “Institut International de Sociologie” Fransız sosyologu René Worms tarafından 1893 yılında kurulmuştur.

larında ben Fransadayken bu hat ancak Paristen Dijon'a kadar elektriklenmişti. Bu seferki gidişimde Lyon'a kadar uzanmış buldum. Birkaç yıl sonra da Marsilyaya varacakmış. Zaten hazırlanan plâna göre de: Fransanın Kuzeyden Güneye, Doğudan Batıya işleyen ana hatlarının elektriklenme işi 1959 yılında tamamlanmış olacakmış. Kısası bugün "Beaune" dan trene binen, üç dört saat içinde Pariste. Ayrıca büyük turistik yol da Beaune üzerinden geçiyor.. Daha şimdiden "Beaune" a akın akın turist gelmekte.

Bu küçük şehirde otelcilik endüstrisi de almış yürümüş. En ucuzları bile tertemiz. Ayrıca Parisin en lüks otelleriyle aşık atacak üstünlükte olanları var. Son zamanlarda turist akını o kadar artmış ki; oteller yetmez olmuş. Turizm bürosu bunun da çaresini bulmuş. Ailelerle anlaşmış. Otellerde yer kalmayınca sizi hemen onların yanına yerleştiriyor.

Şehir çepeçevre ağaçlıklı geniş yollarla sarılı. İç sokakların çoğu dar. Ama hepsi de tertemiz, asfalt. En kuytu mahallelerinde bile bir karış toprak yola raslayamazsınız. Etrafındaki köyleri de dolaştık. Hepsini birbirine asfalt yollarla bağlı. Kısası öbür taraflarını bilmem ama, hiç olmazsa Fransanın bu bölgesinde yol davası en uzak köylerine kadar çözülmüş görünüyor.

Halkı da misafirseven şarabın etkisiyle olacak gülyüzlü keyifli insanlar.

Bakınız size başımdan geçen ufak bir olayı anlatayım. Kongrecilerden bir çoğu gibi, beni de bir ailenin yanına verdiler. Şehrin bir kilometre uzağında bir şato, "Chateau de la Cr usotte" diye tanınıyor. Geldiğimin ertesi günüydü. Bir toplantı yüzünden gecikmiştim. Gece yarısı, saat bir. Yanıma plânı almamışım. Yolumu şaşırdım. Elbet geçen biri olur diye, yolun ortasına lambanın altına dikildim. Biraz sonra bir bisikletli görüldü. İşaret ettim. Durdu. Şatonun yolunu sorunca: "Aman efendim, siz ters gelmişsiniz. Şato şehrin öbür tarafında. Durunuz. Benim evim şuracıkta. Bisikletimi bırakayım da, birlikte gideriz. Öyle karışıktır ki yollar dünyada işin içinden çıkamazsınız" dedi. Teşekkür ettim. Beni evine aldı. İki katlı, ufaklık eski bir şey. Alttaki taşlık hem mutfak, hem de yemek odası. Üstte iki küçük odası daha varmış. Beni masa başına oturttu. Biraz sonra elinde bir şişeyle geldi. "Şerefimize evimizin en güzel şişesini açma-ma müsaade edin" diye mantarı saran kırmızı tabakayı kırmağa, temizlemeğe başladı. Yarım saat kadar karşılıklı içtik. Otuzluk bir genç. Duvarcı ustasıymış. Dört çocuk babası. En büyüğü sekizinde. Yukarıda uykudalar. Derken politikadan söz açtı. Dünya durumu gözden geçirildi, belli uyanık bir adam. Saat ikiye yaklaşıyordu. Yola düzüldük. Beni Şatoya kadar götürdü.

Ertesi gün teşekkür ettim. Kansıyla çocuklarıyla tanıştırdı beni. İlyce ahabap olmuştuk. Yolumuzun üzerindeydi. Hemen hemen her gün uğruyordum.

Denebilir ki: bütün “Beaune” lular böyle yardımdan zevk alan, iyiliğe can atan insanlar. Genç usta onlardan yalnız biriydi.

İşte geçen ay (19-26 Eylül 1954) XVI ncı Milletlerarası Sosyoloji Kongresi Fransanın bu minicik ilçesinde, “Beaune” da toplandı. Otuz yedi milletin yüze yakın Üniversite ve araştırma merkezinden, üç yüz kadar profesör, araştırmacı, temsilci bu küçük şehre misafir edilmişti. Avrupa ve Kuzey Amerika delegelerinden tutun da, Uzak Doğunun Vietnam, Güney Amerikanın Arjantin, Paraguay delegelerine kadar kimler yoktu. Yugoslavya hattâ demir perde arkasındaki Polonya bile bu kongreye delegelerini göndermişti. Memleketimizi ve İstanbul Üniversitesini temsil eden bir ben vardım¹. İstanbuldan Prof. Ülken ve Fındıkoğlu, Ankaradan da Prof. Baltacıoğlu ve daha başkaları sadece bildirilerini göndermişlerdi.

XVI. Milletlerarası Sosyoloji Kongresinin açılış töreni 19 Eylül Pazar günü 10,30 da “Beaune” un Belediye dairesinde, Güzel Sanatlar Müzesinin şeref salonunda yapıldı. Törende otuz yedi milletin üç yüz kadar delegesinden başka Fransanın politikacılarından, idarecilerinden bazıları, Dijon’un Beaune’un ileri gelenleri vardı.

Roma Üniversitesi Profesörlerinden ünlü istatistikçi Corrado Gini reislik kürsüsündeki yerini almıştı. Bir tarafında “Beaune” Belediye Reisi ve “Cote d’Or” mebusu Bay Duchet, bir tarafında da Arjantin Cumhuriyetinin Fransa-daki sefiri Ekselâns Carlos Pascali (Eski Üniversite Profesörlerinden), onların yanında Beaune ilçesi Müdürü Bay Collon, Kongre Tertip Komitesi Reisi, “Union Française” üyelerinden Bay Cornet, Genel Sekreter Prof. Sicard ve daha birkaç kişi yer almıştı. Gerek Bay Cornet gerekse Prof Sicard 1952 de İstanbulda toplanan kongrede de bulunmuşlardı.

Saat tam 10,30 da Prof. Gini oturumu açtı. Yanında oturan Ekselâns Carlos Pascaliden kongre reisliğini kabul etmelerini rica etti. Ekselâns Pascali teklifi teşekkürle karşıladı Prof. Gini hemen yerini kendisine verdi.

İstanbulcular Prof. Corrado Gini’yi hatırlayacaklardır elbet.. 1950-51 ders yılında İstanbul Üniversitesinde, Ekonomi ve Edebiyat fakültelerinde bir sömestr kadar ders vermişti (2). 1950 yılından beri de “Milletlerarası Sosyoloji Enstitüsünün Müdürlüğünü yapmaktadır. İkinci dünya savaşından sonra Enstitünün yeniden kalkınmasına canla başla çalışmıştır. Kongrelerin yeniden can-

(1) Ankara Hukuk Fakültesi Hukuk Felsefesi doçentlerinden arkadaşımız Hâ-mide Topçuoğluyla eşi döviz formalitelerinin gecikmesi yüzünden kongreye ancak Perşembe sabahı (23 Eylül Perşembe) katılabilmişlerdi.

(2) Corrado Gini, Demographie et Sociologie, İstanbul, Hüsni Tabiat basımevi, 1952 (Edebiyat Fakültesi yayınlarından).

lanmasında da payı büyüktür. Hem bu yorulmak bilmez insan bilir misiniz kaç yaşında? Tam yetmişinde. Bugünlerde emekliye ayrılacak. Belki de ayrılmıştır bile.. Ama hâlâ delikanlılarla aşık atacak dirilikte.

İlk sözü “Beaune” Belediye Reisi ve “Cote d’Or” mebusu Bay Roger Duchet aldı. Bay Duchet “Beaune” şehri, “Cote d’Or” eyaleti adma kongrecileri selâmladıktan sonra “Bourgogne” bölgesinin şarap merkezi sayılan bu küçücük şehrinden, “Beaune” dan söz açtı. İnsanı döndürüp dolaştırıp gene aynı noktaya getiren dolambaçlı sokakları, eski evleri, zarif kiliseleri, dünyanın sekizinci hârikası denmeğe lâyık XV. yüzyılın o eşsiz “Hotel Dieu” diye anılan hastanesi, daha doğrusu güçsüzler bakımevi, nihayet işlerine titizlikle bağlı çalışan ahalişi üzerinde durdu. En sonunda da “Bourgogne” un dehasını temsil eden bu minicik şehirde toplanan On altıncı Sosyoloji Kongresine başarılar diledi.

İlçe Müdürü Bay Collon’un resmî söyleviden sonra 37 milletin delegele-ri birer birer kürsüye geldi. İlk söz bana düşmüştü. Sonra sırasıyle Almanya, Lüksemburg, İtalya, Birleşik Devletler, İspanya, Paraguay v.s. delegeleri söz aldılar. Hepimiz ilkin teşekkürlemizi sonra da birkaç cümleyle dileklerimizi bildirdik.

Sıra kongrenin temel taşına, tertip komitesi Genel Sekreteri Prof. Emile Sicard’a gelmişti. Bir yıl önceden kongrenin hazırlıklarıyle uğraşmaya başlayan kongreyle ilgili 600 üyenin isteklerine, sorularına, mektuplarına imzasiyle cevap yetiştiren, gönderilen üç yüzden fazla bildiri (tebliğ) yi -kongre toplantı-sından iki üç hafta önce gönderilenleri bile- beş cilt halinde açılış törenine yetiştiren hep o.

Düşünün bir kere: herkese gönderilen genelgelerden başka Prof. Sicard’dan kongreyle ilgili sekiz özel mektup daha almışım. Hem de her biri iki üç sahife. Unutmayın ki Genel Sekreterin omuzlarına yüklenen binbir işten yalnız biridir bu. Altıyüz kongreciye birer birer meram anlatmak, mektup yetiştirmek... Yenir yutulur şey değil doğrusu.

Prof. Sicard söylevinde XVI ncı Sosyoloji Kongresinde Spor Sosyolojisi, Atom Sosyolojisi, Âmme işleri sosyolojisi, idare işleri sosyolojisi gibi bugüne dek hiç dokunulmamış yepyeni meselelerin ilk defa tartışma konusu olacağını müjdeledi. Sosyologların, türlü dallara bağlı teknikcilerle iş adamlarıyle gene bu kongrede ilk defa olarak birlikte çalışmak, tartışmak fırsatını bulabileceğini açıkladı. Prof. Sicard bu türlü işbirliklerinin Sosyolojinin -bilhassa Fransız Sosyolojisinin- gökten yere inmesine büyük yardımı dokunabileceği fikri üzerinde durdu. Yardımlarıyle XVI ncı Kongrenin hazırlanmasını sağlayan bütün kongrecilere teşekkürlerini minnet duygularını bildirerek sözlerini bitirdi.

Tertip Komitesi Başkanı Bay Pierre Comet topluları bilim metoduyla

lojilere bağılı bilginler, araştıncılar bir aradaydı. Meselâ Polonya delegesiyle İspanya ya da Birleşik Milletler delegeleri, Yugoslav delegeleriyle İtalyan veya Hint delegeleri yanyana çalışmaktaydılar. Dünyanın dört bir tarafından gelmiş-en farklı anlayışta, en farklı eğilimde yüzlerce insanı diğerlerinde olduğu gibi bu kongrede de sadece bir tek bağı, sadece bilim düşünüşü, bilim metodu birbirine yaklaştırmaktaydı.

19 Eylül Pazar günü parlak bir törenle açılan XVI ıncı kongre çalışmaları 20 Eylül Pazartesi den 25 Eylül Cumartesiye kadar sürdü. 26 Eylül Pazar günü de kapanış töreni yapıldı.

Kongreciler 20 Eylül Pazartesi günü iki bölüm halinde çalışmalarına başladı. Birincisinde Genel Sosyoloji ve metodoloji konuları, ikincisinde de Kavimler Sosyolojisi ele alınmıştı. Metodoloji bölümünde öğleden önce dört bildiri (tebliğ) okundu. İlki "Sosyolojinin konusu" üzerine Yugoslav delegesi Prof. Mandiç'indi. İkincisiyle üçüncüsü benimdi. Biri "Sosyal gerçek üzerine iki görüş" biri de "Sosyal doktrinlerin sınıflanması" üzerineydi. Sonuncusu da Yunan delegesi Papadimitriu'nun "Demokrasi ve Sosyal gerçek" adlı bildirisiydi.

Öğleden sonra ben "Le Play ve Okulu" adlı üçüncü bildiri mi okudum (1). Arkadan İtalyan delegesi E. Di Carlo "İtalyada Sosyoloji" Mandiç "Yugoslavyada 1953-1954 sosyoloji yayınları" ile "Sosyolojik metod ve özel sosyal bilimler", Luc-Vervon da "Sosyolojinin metodu" adlı yazılarını okudular.

İkinci bölümde bildirilerin çoğu Afrika ve yakın doğu müslüman kavimleri üzerineydi. Bildiriyi okuyanlarla orada hazır bulunan Lübnan, Irak ve diğer İslâm kavimlerinin delegeleri arasında epeyi heyecanlı tartışmalar oldu.

Bölüm çalışmaları on yedi buçukta bitti. Yarım saat kadar dinlendik. Saat 18 e doğru kongreciler Müzenin şeref salonunda toplanmağa başlamışlardı. Biraz sonra 18.15 de Prof. Corrado Gini' "İptidai Kavim araştırmalarının metodları ve sonuçları" üzerine bir konfeans verecekti.

Gece 21 de, Millî Eğitim Bakanlığı Gençlik ve Spor Müfettişi Mlle Eyquem'in kız lisesi salonunda spor üzerine vereceği konferansa davetliydik. Arkasından da gene kendisinin açıklayacağı üç spor filmi gösterilecekti. Mlle Eyquem kırkını aşmış, oldukça güzel bir bayan. Ama gelgelelim, kadınlık adına bir şey kalmamış üzerinde. Davranışları, yüz çizgileri, bakışı, sesi bile erkekleşmiş.. O konuştuğça, bağırdıkça, gözlerini diktikçe, elini kolunu salladıkça neye yalan söyleyeyim içime bir ürküntü çöküyordu. O anda henüz bütün kadınların

* Kongre hakkındaki seri yazılarımızın birincisi 20 Kasım da, ikincisi 23 Kasım da çıkmıştır.

(1) XVI. Kongrede okuduğum bu üç bildiriyle üzerinde edilen tartışmaları, 1955 Şubatında dağıtılacak yedi ciltlik kongre zabıtlarında bulabilirsiniz.

kendilerini bu işe vermediklerini düşündüm de içim rahat etti. Ya maazallah hepsi böyle sporcu kesilseydi halimiz nice olurdu.

İşte kongrenin ikinci günü (20 Eylül Pazartesi) böyle çok sıkı bir çalışma havası içinde geçti.

21 Eylül Salı günü devam eden ilk iki bölüm çalışmalarına bir üçüncüsü spor sosyolojisi bölümü katıldı. Sosyolojinin bu çok yeni konusu üzerinde Prof. Sicard "Bir spor sosyolojisi mümkün müdür?" sorusunu cevaplandırmağa çalıştı. Bay L. Hamus "Sosyoloji ve sporun bazı esasları" üzerinde durdu. Portekiz delegesi Mme. Pereira da "Sporun Sosyolojik bir analizi" adlı bildirisini okudu. Spor bölümü çalışmaları epeyi tartışmalı geçti. Bildiriler oldukça yavandı. Ama bu yepyeni konu üzerinde daha fazlasını beklemeğe de bilmem hakkımız var mıydı?

Bölüm çalışmaları o gün de akşama kadar uzadı. Gece saat 21 de gene bir konferans vardı. "Beaune" şehrinin doğuşu ve gelişmesi üzerine. Prof. Perriaux bu konferansında "Beaune" nun İsadan önceki yüzyıllardan başlayan bir tarihini yaptı. Konferansçı Beaune da bağcılığın izlerine İsadan sonra üçüncü yüzyılda rastlandığını, Orta Çağda Bourgogne düklerinin XIV. yüzyılın son yarısına kadar "Beaune" da oturduklarını belirtti.

XIV. yüzyıldan beri dünyanın dört bir tarafına şarap yetiştiren "Beaune" bağları bundan altmış yıl kadar önce büyük bir tehlike atlatmış. Filoksera bütün bağları kırmış geçirmiş. Ama çalışkan "Beaune" lular yılmadan usanmadan didinmişler, bağlarına yeniden can vermişler. Prof. Perriaux bütün bunları nükte dolu bir dille anlatıyordu. Zevkle dinledik.

22 Eylül Çarşamba günü bölümlerin sayısı üçten beşe çıkmıştı. İlk üçüne, "Âmme işleri sosyolojisi" yle "Verimlendirme (productivité) Sosyolojisi" bölümleri katılmıştı. Bu son ikisi de Spor sosyolojisi gibi yeni konulardandı.

Belki merak edersiniz, âmme işleri bölümünde o günü Bay Guy Braibant "Fransada âmme işleri ve Sosyal sınıflar", Bay Terrailon "Âmme işlerinin evrimi", Bay Gilbert Maurel "Fransız memuru ve modern devlet gücü", Bay Poligny "Hastahane müdürleri" üzerine konuştular. Hepsi de Sosyoloji bakımından zayıf bildirilerdi.

"Verimlendirme" bölümünde de Marcel Luc - Verbon özellikle "verimlendirme" terimi üzerinde durdu. Üretim (production) le arasındaki farkı belirtti. Sonunda da "Verimlendirme"nin Sosyolojik bir tarifini yaptı. Bay Knox "Verimlendirme ve insan münasebetleri" üzerine konuştu. M. Lajherik "Verimlendirme ve köy âlemi" bildirisini okudu.

Bölüm çalışmalarından sonra müzenin şeref salonunda gene bir konferans vardı. Hannover Tecrübi Sosyoloji Enstitüsü Müdürü Prof. K. V. Müller "Sosyal hayatta sosyal ayıklama" konusunu ele alacaktı. Gittik Fransızca konuştu. Kısık bir ses, berbat bir telâffuz. Artık dinleyicilerin halini düşünün.

Konferanstan sonra ilçe müdürünün kongreciler şerefine tertipledeği kokteyle gittik.

Geceleyin saat 21 de ünlü Fransız Sosyologu Frederic Le Play için bir “Anma töreni” yapılacaktı. Toplantı, kongre kadrosu içinde “Ekonomi ve Sosyal Bilimler Birliği” tarafından hazırlanmıştı. Tören müzenin şeref salonunda yapıldı. Kalabalık salonun dış avlusuna taşıyordu. Başkanlık kürsüsünde “Ekonomi ve Sosyal Bilimler Birliği” Başkanı Prof. Roger Grand yer almıştı.

Üç saat kadar süren bu toplantıda ilkin “Etudes Sociales” ın yazı işleri sekreteri Bay La Touche, Le Play’nin hayatını hizmetlerini anlattı.

Birliğin Genel Sekreteri Bay Secretan Le Play’nin “Avrupa işçileri” adlı büyük eserinin analizini yaptı. “Faculté libre de Paris” den Prof. Dauphin-Meunier Le Play ile René Worms arasındaki düşünüş benzerliğine işaret etti. Konferanscının nükte dolu konuşması uzun uzun alkışlandı.

Bu toplantıda yabancılardan yalnız iki kişi konuşacaktı: biri ben, biri de Harvard üniversitesinden Prof. Zimmerman. Programda sıra benimdi. Le Play Sosyolojisinin kritik gözle bir analizini yaptım ve memleketimize olan etkisini anlattım. Yanm saat kadar sürdü. Arkamdan Prof. Zimmerman da Le Play’nin Birleşik Milletlere olan etkisi üzerinde durdu.

Son söz Le Play’nin torunu Dr. Albert Le Play’nindi. Torun denince şöyle gençten birini tasarlamıştım. Karşıma on beş yıl önce hekimlikten emekliye ayrılmış seksenlik bir ihtiyar çıkınca şaşırverdim. Büyük babası öldüğü zaman on birindeymiş. Bir saat kadar konuştu. Dedesine ait eğlenceli hikâyeler anlattı. Kırdı geçirdi hepimizi.

Pariste “Palais Royal” daki apartmanlardan birinde oturuyormuş. Anma töreninde bulunmak için gelmiş buraya. Kongreden sonra Parise uğrayacağını anlayınca, evine bir öğle yemeğine davet etti.

Ertesi hafta, kararlaştırılan günde buluştuk. “Palais Royal” ın bahçesine bakan çalışma odasına aldı beni. O da dedesi gibi çok gezmiş, bütün dünyayı dolaşmış. 1906 da bir ara İstanbulla bile uğramış. Amerikayı, Afrikayı, Asyayı baştan aşağı gezmiş, H inde, Çine, Japonyaya kadar uzanmış. İstanbulun sokak köpeklerini bir türlü aklından çıkaramıyor. Lâfi evirip çevirip hep onlara getiriyor. Bu dünya yolculuğunu anlatan bir de kitabı var (1). İlk bölümü İstanbul üzerine, Köprüden, Kapalı Çarşıdan, Tekkeden, dervişlerden, selâmlıktan söz açıyor.

Aynılırken bana o kitabını, dedesinin de koca bir resmini imzalayarak hediye etti.

2 Dr. Albert Le Play “Le Chemin de Ronde”, Librairie Le François, Paris (Kitap 1939 da baskıya verilmiş harp patlayınca yarıda kalmış, ancak 1947 de tamamlanmış.)

19 Eylülde açılan kongrenin gittikçe hızlanan çalışmaları 23 Eylül Perşembe günü son noktasına varmıştı.

Önce de belirttiğim gibi 20 Eylül Pazartesi günü yalnız “Metodoloji” ve “Kavimler Sosyolojisi” bölümleri çalıştı. Salı günü bunlara “Spör Sosyolojisi”, Çarşamba günü de “Âmme işleri” yle “Verimlendirme (Productivite)” sosyolojileri bölümleri katılmıştı.

Bölümlerin sayısı her gün biraz daha artıyordu. Hele 23 Eylül Perşembe günü artık son derecesini bulmuştu. O günü kongre tam sekiz bölüme ayrılarak çalıştı. Devam eden ötekiler yanında, “Atom gücü sosyolojisi” “göçmen sosyolojisi” ve türlü konuları içine alan bir başka bölüm daha yer almıştı.

“Atom gücü sosyolojisi” bölümünde Bay Guy Durand atom gücünün yapıcı ve yıkıcı taraflarının sosyal sonuçları üzerinde durdu. Bay Francis Netter, atom gücünün üretim araçlarına ne gibi hizmetleri dokunabileceğini anlattı. Prof. Jean Malterre “atom gücü ve ziraat” adlı konuşmasında: Atom gücü ziraat alanında kullanılınca susuz, kurak çöllerin bile hayata yeşillığe kavuşacağını; dünyamızın da en aşağı on milyar insanı besleyebileceğini söyledi.

Bay Vasile Tara: “Teknokrasi ve atom meselesi” Bay C. G. Schuhl “Atom gücü ve devletlerin nüfuzu”, Bay Izard “Bilim adamlarının modern toplumlar da sorumlulukları” üzerinde konuştu.

“Göçmen Sosyolojisi” bölümünde de: Batı Almanya, Filistin, Yunanistan, İtalya gibi memleketlerde göçmenlerin durumunu bilim gözüyle inceleyen bir çok bildiriler tartışma konusu oldu.

Programda gerç: turizm, sinema, sosyolijilerine de yer verilmişti, ama bu konular üzerinde konuşan olmadı. Kongre programının gerçekleşemeyen iki konusuydu bunlar.

Sıkı çalışmayla geçen o günün akşamı Beaune Belediyesinin vereceği ziyafete davetliydik. Hem de nereye biliyor musunuz? XV. yüzyıldan kalma o eşsiz anıt, “Hotel Dieu” bakımevinin şarap mahzenlerine.

Akşam saat yirmi. Davetliler mahzene inmeğe başlamışlardı. On metre kadar derinde. Merdivenler bizim minarelerinki gibi daracak, döne döne iniliyor. Kaba kara taşlarla örülü mahzene, yüz elliser kişilik üç uzun sofralar hazırlanmış. Sakız gibi tertemiz beyaz, kolalı örtüler. Tabaklar üzerine yelpaze biçiminde peçeteler konmuş. Renk renk çiçekler arasından yüzlerce şamdanın ışığı... Zaten o akşam “diner aux Chandelles’e davetliydik. Kırk elli kadar genç kız masaların etrafına serpilmiş, davetlilerin hizmetine hazır. Hepsi bir örnek siyah sade elbise giymişlerdi. Kar gibi beyaz kolalı yakaları, ufacak önlükleri vardı. Mum ışığı bu incecik zarif kızları daha da güzelleştiriyordu. Bir peri masalı havası esmekteydi etrafta.

Ortakdaki sofranın başında “Beaune” belediye reisi ve “Cote d’Or” mebusu Bay Duchet yer almıştı. Sağında Milletlerarası Sosyoloji Enstitüsü Müdürü Prof. Corrado Gini, solunda Kongre Tertip Başkanı Fransız Birliği üyelerinden Bay Cornet onların yanında da Genel Sekreter Prof. Sicard, ilçe müdürü Bay Collon, Ziraat Akademisi Başkanı Prof. Roger Grand yer almıştı. Etraflarında daha birçok ünlü kişiler vardı. Kongreciler dost zümreler halinde geliş güzel yerleşmişlerdi. Sofrada kendimi İtalyan, İspanyol, Mısır, Lübnan, Yunan delegeleri arasında buldum. Sonradan farkettim. Meğer oracıkta kendiliğinden bir Akdenizliler grubu belirivermiş. Arkadaşların dikkatini çektim, hepsi şaşdı kaldı bu işe.

Listeye bakıyorum sekiz on türlü yemek, bir o kadar çeşit de şarap.. Ziyafet en aşağı gece yarısına kadar uzayacağı benzer.

Herkes yerleşince Bay Cornet hepimiz adına “Beaune” lulara ve Belediye Reisi Bay Duchet’ye teşekkürlerini bildirdi.

Ziyafet başlamıştı. “Bourgogne” un o mis kokan şaraplarını çektikçe neşemiz de iştihamız da arttıkça artıyordu.

Birdenbire bir koro sesi yükseldi. Baktık birbiri arkasına dizilmiş on beş kişilik bir ekip. Neşeli şarkılarıyla masaların etrafında dolanıyor. Oranın “Şen Burgonyalılar” korosuymuş. Mahzenin öbür başında hazırlanan sahnede yer aldılar. Önlerinde birer fıçı, üzerinde de bardakları.. Hepsi lâcivert giyinmiş, kasketleri de lâcivert. Boyunlarında da kırmızı atkılar.. Hem içiyorlar, hem söylüyorlardı. Şarap üzerine düzülmüş iki sesli halk şarkılarıydı bunlar.

“Şen Burgonyalılar” Korosu o gece bize bir de şarkı öğretti. Kollar havada, eller sağa sola çevrilerek “la.. la.. la..” larla söyleniyor, sonu da tempolu el çırpmalarıyla bitiriyordu. Bir iki, derken hepimiz öğreniverdik. Öyle hoşumuza gitti ki... Varsa yoksa o., Ziyafetin sonuna kadar hep bir ağızdan tekrarladık durduk.

Taşkınlık derecesine varan bir neşe sarmıştı hepimizi. İspanya Türkiye şerefine, İsviçre Kanada şerefine kadeh kaldırılıyordu. İspanya delegelerinden Fransisken papazı İbanez bile dayanamıyarak elinde kadeh sahneye çıktı, gürsesiyle bir nutuk çekti.

Belediye Başkanı Bay Duchet’nin söylevi de daha ziyade şarap üzerine bir övgüydü.

Saat bire geliyordu. Neşe içinde dağıldık. Unutulmaz bir gece geçirmiştik.

24 Eylül öğleye kadar dinlendik. Öğleden sonra Fransız Devlet Demir yollarının davetlisiydik. Dijon’un elektrikle işleyen makas dairelerini, Gevrey “triage” ını gezecektik.

Beaune"la Dijon arası otuz yedi kilometre. Bizleri Dijon'a götürmek için özel bir tren hazırlamışlar. Hem de geçen yıl saatte 243 kilometreyle dünya rekorunu kıran lokomotif çekecekmiş bizi.

On dakikada Dijon'a vardık. Üç gruba ayrıldık. Makas daireleri gerçekten görülecek şey. Bir levha üzerinden trenlerin daha yirmi yedi kilometre uzaktan gelişini gidişini takip edebiliyorsunuz.

Makascı önündeki düğmelere bastı mı dilediği makası işletiyor. Trenleri de istediği yoldan yürütüyor. Geçen Noel bu hattan 57 saniyede bir tren geçmiş. İdaresi kolay değil her halde.

Dijondan "Gevrey" e gitmek için tekrar trene bindik. Birkaç dakikada "Gevrey "trriage" mdaydık. Burası katarların bağlanma çözülme yeri. Tam 46 hat sıralanmış. Makaslar gene elektrikle işliyor. Bir odadan idare edilmekte.. Günde 60 katar geliyor, vagonları çeşitli hatlara dağılıyor. 52 katar da hazırlanıyor. Bağlanan çözülen vagonların sayısı günde 2500-3000 arasındaymış. Hatlar üzerinde kendi kendilerine gidip gelen, makas değiştiren, birleşen ayrılan yüzlerce vagon görüyorsunuz. Hep o tek odadan idare ediliyor bunlar.

Su son yıllarda Fransızlar her şeylerini makineleştirmek elektrikleştirmek merakına düşmüşler gibi geldi bana. Bu merak her yerde dikkati çekiyor. Meselâ Paris hava istasyonunda bavullarımız bile yürüyen geniş lastik şeritler üzerinde giriyor. Avrupanın hiç bir memleketinde ne Almanyasında ne İtalyasında ne İsviçresinde ne Holladasında bu tertibata rastlamadım. Fransa için hayırlı bir merak herhalde, teorik meseleler kadar pratik işler de sarmış kafalarını.

25 Eylül Cumartesi günü öğleden önce geriye kalan beş on bildiri (tebliğ) üzerinde çalışıldı. Öğleden sonra da "Beaune" civarındaki köyleri gezdik.

O günü yolumuz üzerindeki "Meursault" şatosuna da davetliydik. "Le Comte de Moucheron" bizi bahçede karşıladı. Şatosunun mahzenlerini gezdirdi, nefis şaraplarını tattık. "Beaune"a döndüğümüz zaman hava kararmıştı. Hemen yol hazırlığına koyulduk, ertesi günü Kongrenin kapanış töreni yapılacaktı.

19 Eylül Pazar günü törenle açılan kongre, tam bir hafta çalıştı. Ertesi Pazar (26 Eylül) de gene bir törenle kapandı.

Aslına bakarsanız pek bir hafta da sürdü sayılmaz ya.. Açılış töreninin ertesi günü (20 Eylül Pazartesi 1954) çalışmalarına başlayan kongre, hızını git-tikçe arttırarak dört gün içinde, daha Perşembe akşamından işini bitirivermişti. Onun için de Beaune Belediyesinin o gece çektiği büyük ziyafetle Kongre bit-

miş sayılabilir. Nitekim daha ziyafetin ertesi sabahından kongrecilerden bazıları ayrılmağa başlamışlardı bile. Akşama doğru akın büsbütün arttı. Ertesi gününde, öyle. Bir de baktık kapanış töreninde kongrecilerden ancak yarısı kalmış..

Kapanış töreni on birde yapılacaktı. Gene Belediye binasındaki müzede.. Daha önce de, hepimiz “Notre Dame” kilisesinde yapılacak din törenine davethydik. Kilise “Beaune” un başlıca anıtlarından biri. On beşinci yüz yıldan kalma. Kapıdan güçlükle girdik. O kadar kalabalık.. Bizlere ön sıralarda yer ayırmışlar. Oturduk. Derinden gelen koroya, org hafiften eşlik ediyordu. Sahnede papazlar yer almış. İçlerinden bir tanesi sırmalı kırmızı elbisesiyle dikkati çekiyordu. Sonradan öğrendim “Autun” piskaposu “Lebrun” imiş. Töreni Beyrut’un “Doğu Edebiyatı Enstitüsü” Müdürü Papaz Le Genissel idare etti. Kendisini, 1952 de İstanbulda toplanan XV inci Sosyoloji Kongresinde tanıtmıştım. Törenin sonuna doğru “Beaune” un başpapazı Bourgeon uzun bir söylev verdi. Ruhlara huzur veren org ve koro sesleri arasında kiliseden ayrıldık. Kapanış töreninin yapılacağı Müzenin yolunu tuttuk.

Kürsüde “Milletlerarası Sosyoloji Enstitüsü” Müdürü Bay Corrado Gini başta olmak üzere Kongre Tertip Komitesi Başkanı Bay Cornet, Genel Sekreteri Prof. Sicard ve daha birçok kişiler yer almıştı.

İlk sözü Genel Sekreter Prof. Sicard aldı. Fransız Cumhurbaşkanının yüksek himayesinde toplanan “Beaune” kongresinin, her bakımdan, ikinci dünya savaşından önceki büyük kongreler derecesine ulaştığını; Uzak Doğudan uzak batıya kadar, kongreye katılan kırk milletin türlü ideolojiye, dine, ırka bağlı üç yüzden fazla temsilcisinin, araştırmacısının bilgininin anlayışa, sempatiye dayanan bir hava içinde çalıştıklarını; Atom Sosyolojisi, Spor Sosyolojisi, verimlendirme (Productivite) Sosyolojisi, Âmme işleri Sosyolojisi, Göçmen Sosyolojisi gibi yepyeni konuların ilk defa “Beaune” da ele alındığını belirtti. En sonunda da kongrenin başarsına yardım eden “Beaune” belediyesi ve müzesi memurlarına, basına ve bütün “Beaune” lulara teşekkürlerini bildirerek sözlerini bitirdi.

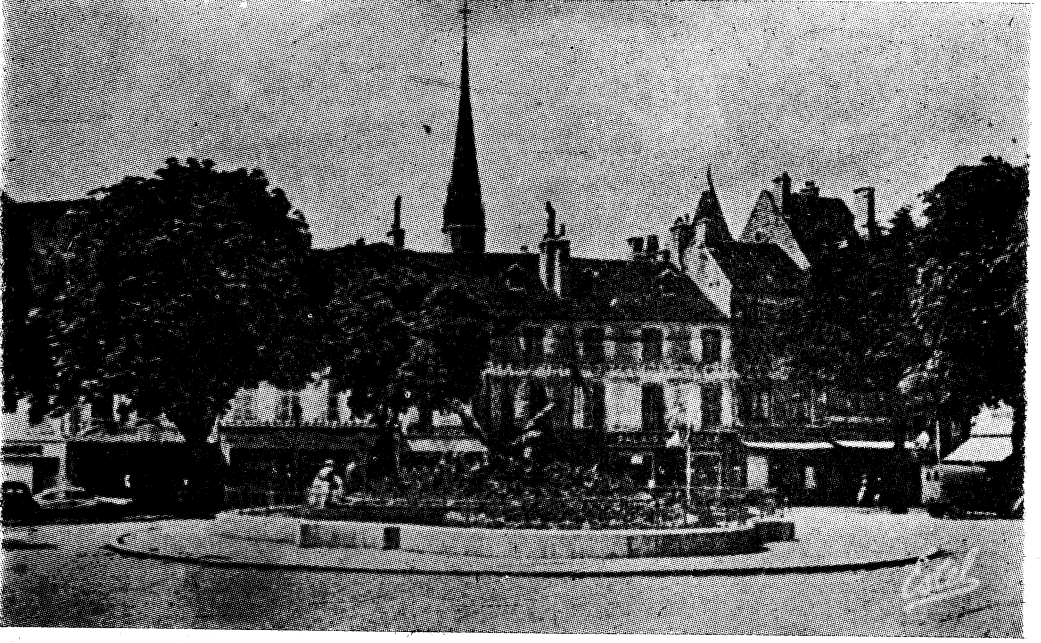
Tertip Komitesi Başkanı Pierre Cornet’nin kısa söylevinden sonra sırasıyla Türkiye, Almanya, İspanya, Suriye temsilcileriyle daha birçokları söz aldı. Hepsi de kongrenin her bakımdan çok başarılı geçtiğini belirtti, “Beaune” şehrinin anıtlarını, tabii güzelliklerini güler yüzlü sevimli cana yakın ahalisini uzun uzadıya övdü.

“Milletlerarası Sosyoloji Enstitüsü” Başkanı Corrado Gini’nin kısa bir söyleviyle de kongre kapandı.

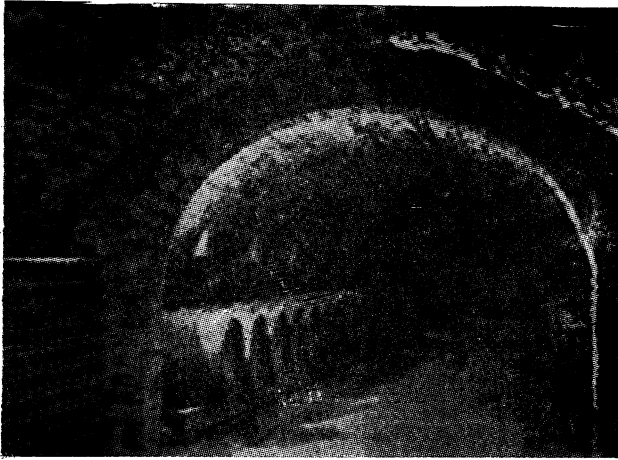
Bu yazıyı bitirirken, kapanış törenindeki konuşmamı da olduğu gibi aktarıvereyim size.

Frédéric Le Play

“Beaune” şehrinin Carnot meydanı.

**Beaune şehrinin yer altındaki yüzlerce şarap
mahzenlerinden biri**

XVIe CONGRES DE L'INSTITUT INTERNATIONAL DE SOCIOLOGIE
XVI CONGRESSO DELL' ISTITUTO INTERNAZIONALE DI SOCIOLOGIA
XVIth CONGRESS OF THE INTERNATIONAL INSTITUTE OF SOCIOLOGY
16 KONGRESS DES INTERNATIONALEN INSTITUTS FÜR SOZIOLOGIE
XVI° CONGRESO DEL INSTITUTO INTERNACIONAL DE SOCIOLOGÍA

BEAUNE

19-26 septembre 1954

SOCIÉTÉ D'ÉCONOMIE ET DE SCIENCE SOCIALES

Séance publique consacrée à Frédéric Le Play

sous la Présidence de

M. le Professeur Roger GRAND

Président de l'Académie d'Agriculture de France
Président de la Société d'Économie et de Science Sociales

avec le Concours de MM. Philippe **SECRETAN**, Secrétaire Général de la S.E.S.S.,
Docteur **LE PLAY**,
Comte de **FELCOURT**, Ministre Plénipotentiaire, Vice-Président
de la S.E.S.S.,
Achille **DAUPHIN-MEUNIER**, de la Faculté Libre de Droit
de Paris,
N. S. **KOSEMIHAL**, de l'Université d'Istanbul,
Carlé C. **ZIMMERMAN**, de Harvard University.

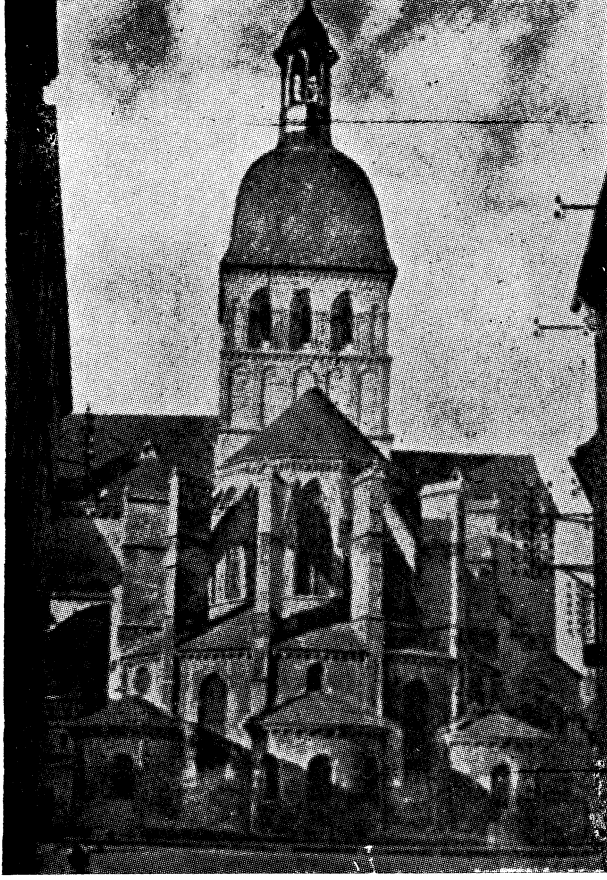
Le Mercredi 22 Septembre 1954, à 21 heures, Salle d'Honneur du Musée des Beaux-Arts

CARTE D'INVITÉ

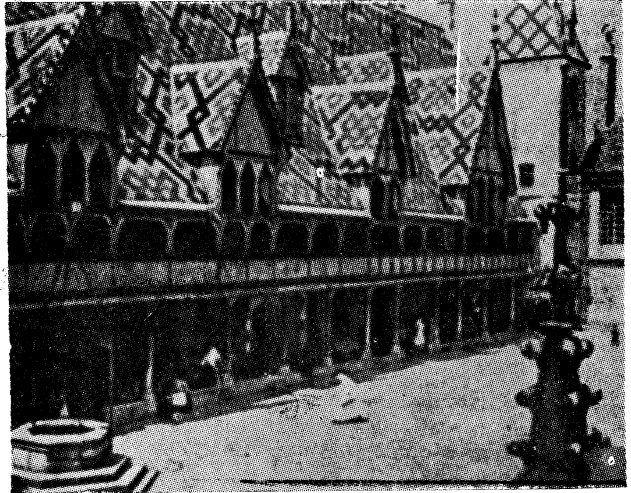
Beaune Kongresinde Frédéric Le Play'i anmak için 22 Eylül 1954 Çarşamba günü
saat 21 de Güzel Sanatlar müzesinin şeref salonunda bir toplantı tertiplenmiştir.
Yukarıda bu toplantıya ait çağrı (davetiye) lardan bir örnek görülmektedir.

XVI inci Milletlerarası Sosyoloji Kongresinin açılış töreninden bir köşe. Resimde ilk sırada (soldan üçüncü) Kongrenin biricik Türk temsilcisi Nurettin Şazi Kösemihal

XV yüzyıl anıtlarından: "Notre Dame" kilisesi

XV inci yüzyıl anıtlarından : " Hôtel Dieu " Bakımevi

Biologie

et mieux

avocat du
M. Papadi
brillant
aider un
longue
ments »,
cés possi-
bles, en
à la suite
Vérité, de

« bien, chers
pas fait seu-
ri, bien vé-
pour l'absor-
cherche de
uelle mona-
ape Pie XII
cel dernier,
truosté si,
sante, on
géant du
is de son
ymée du

antes ma-
nes agita-
vos études
it debout,
ou, l'intel-
ute latti-
jet de la
et de la
umaines ;
ae, par la
rayonne-
out à la
mercions
un bien-
le Monde.
te bénisse
ix, vos fa-
diocèse,
xcellence,
ne Eglise.

Amen.

ture

d secre-
nnonce à
a pas le
rès, mais
ment les

Congrès
paré aux
guerre. Il
bien les
ouverne-
is, lui a

déroulé
des idéo-
enues de
uest. Sur
al, reli-
de tous,
sympa-
le secré-
dre hom-

et

fut l'affirmation même de la Sociologie portée à l'échelle humaine.

Plusieurs congressistes demandent la parole pour exprimer leur satisfaction des résultats du Congrès. Tous ajoutent des paroles de louange à l'égard de la ville de Beaune et de sa population. On entend ainsi les représentants de la Turquie, de la Syrie, de l'Allemagne, de l'Espagne.

Voici la charmante allocution du professeur N.-S. Kösemihal, professeur de Sociologie à l'Université d'Istanbul, si pleine d'esprit et de cordialité :

« Je voudrais prononcer, moi aussi, quelques mots pour dire la satisfaction que j'ai éprouvée au cours de ce Congrès si réussi et, comme pour me mettre en verve, laissez moi vous dire quelques mots de ce peuple bourguignon, de cette ville de Beaune, qui nous ont accueillis. L'on s'instruit en voyageant. Quand, chez moi, j'aurai à parler du Congrès, j'aurai certainement à parler de la Bourgogne. Mais je ne dirai pas comme les manuels de géographie : « La Bourgogne est une région qui produit beaucoup de vins », car, vraiment, c'est autre chose. Le vin n'est pas ici une marchandise. Il est beaucoup plus qu'un produit de la terre : le vin est ici une civilisation.

« Vous avez votre architecture propre et ici je ne pense pas seulement à vos belles toitures de tuiles multicolores, mais aussi à ces caves extraordinaires, comme on n'en trouve nulle part dans le monde.

« Vous avez vos chants nationaux, que nous connaissons maintenant, grâce à la chorale des « Joyeux Bourguignons ». Vous avez tous ces objets familiers, comme vos tastevins, vos tire-bouchons faits de sarments et ces verres en forme de tulipe qui s'ouvrent. Mais j'insisterai surtout sur ce point, ainsi qu'on l'a souvent dit : le degré de civilisation des peuples se mesure à la façon dont ils savent dresser leur table et préparer le cadre de leur repas. Ici, recueillons-nous ensemble pour évoquer cet extraordinaire soirée du jeudi 23, de ce souper aux chandeliers dont nous garderons tous un souvenir inoubliable.

« Maintenant, il est temps de parler du Congrès lui-même. Que fut ce Congrès ? Un lieu d'échange intellectuel où sont venus des hommes de presque tous les points du monde. Et maintenant, nous partons tous plus lourds, si j'ose dire, que nous sommes venus, chargés de tout ce que nous nous sommes donné les uns aux autres.

« Au nom de mon pays, la Turquie, et personnellement, je n'ai donc plus qu'à dire aux organisateurs de ce Congrès toute ma reconnaissance et spécialement à M. Cornet, M. Sicard et au président de l'Institut de Sociologie, M. Gini. Et je remercie, enfin, de tout notre cœur, toute la population beaunoise qui nous a accueillis avec une cordialité si franche, si généreuse et si souriante, qui nous a prouvé que l'hospitalité était toujours, par excellence, une vertu française. »

Le président Gini s'associe aux remerciements exprimés par MM. Sicard et Cornet. Il se réjouit des

poste
Dijon
doit
préc.
gés a
d'un t
tout
gare
tes l.

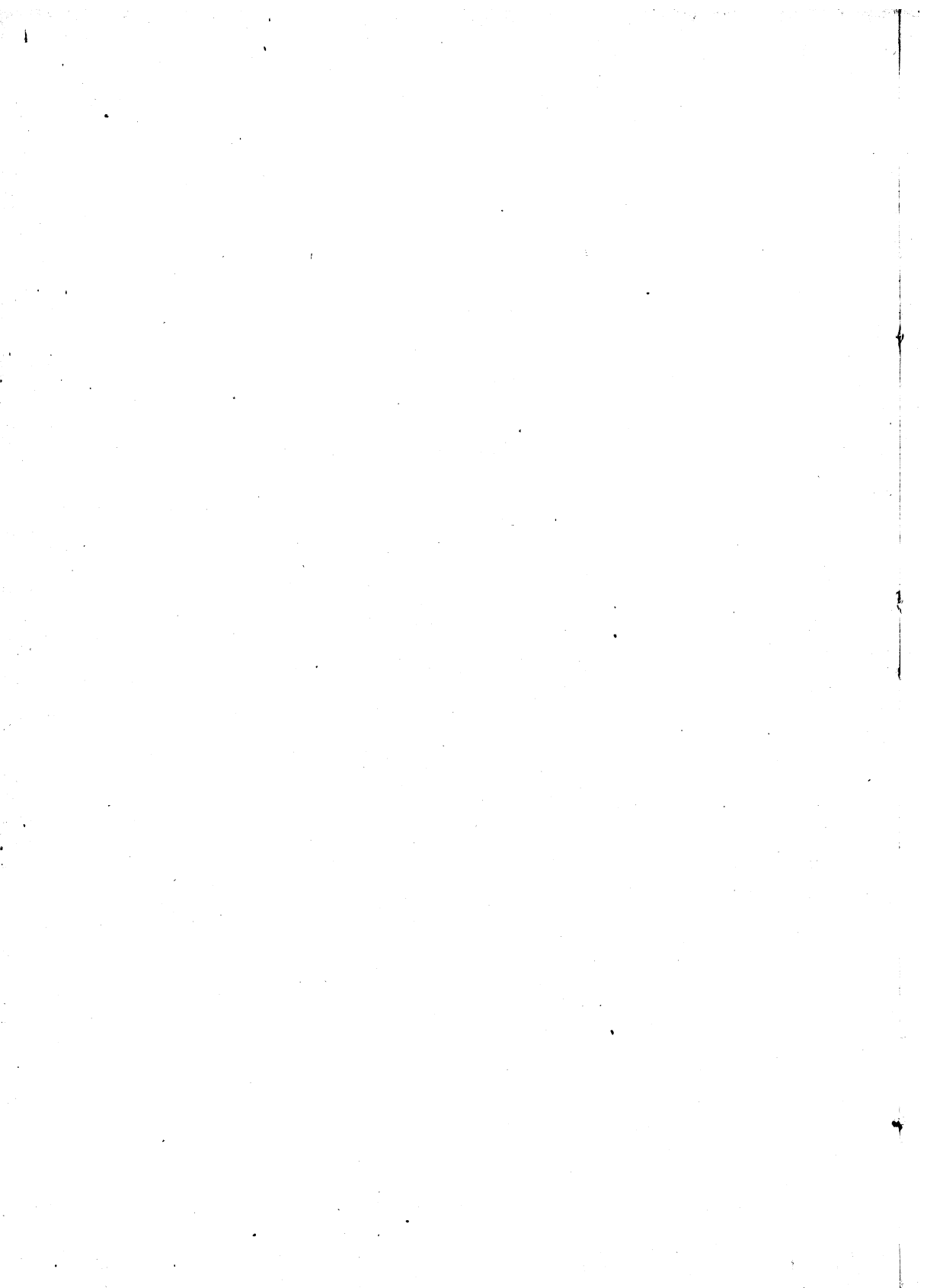
La
Cevrey
Les Be
bien r
digie
ne sa
46 voi
trains
reçott
qu'ell
arriv
branc
gons é
fois de
sont r
triqu
de co
pas le
naire
« pro
pren
et s'a
assign
Ceti
ressé
Congre
qui, to
France
technl

à
Samed
Congrès
rés, les
te direc
té l'arr
nérait
Mavil
châte.
Puligi
nay et
A Me
cièrent
ception
ron leur
caves.

Soci
Ancien

Tous
priés d'
qui se d.
à l'Hôte
l'ancien
Cette
téressan
départem
mand.

«Beaune - Informations» gazetesinin 29 Eylül 1954 sayısında kongrenin kapanış töreni münasebetile yazılan makalede Doçent N.Ş. Kösemihal'in nutkunu ihtiva eden kısım.

“Başarıyla sona eren kongre hakkındaki duygularımı ben de bir iki kelimeyle bildirmek istiyorum. Müsaade edin de ilkin bizimle candan ilgilenen Burgonya ahalisinden, Beaune şehrinden söz açayım. Ben coğrafya kitapları gibi: “Burgonya bol şarap çıkaran bir bölgedir” demekle yetinemeyeceğim. Gerçekten şarap burada basit bir ticaret malı, basit bir toprak ürünü değildir. Onun çok üstünde, onu kat kat aşan bir şeydir. Şarap burada en önemli bir medeniyet unsurudur.

“Bu güzel şehrin her şeyinde kendine has bir özellik var. Hangi birini ele alsam bilmem ki... renkli kiremitlerle süslü o çatılarınızı mı, dünyanın hiç bir yerinde görülmeyen o eşsiz mahzenlerinizi mi, “Sen Burgonyalılar” dan dinlediğimiz o türkülerinizi mi, yoksa fıçılardan şarap tatmak için kullandığımız o âletler (tate-vin) inizi, asma dalından yapılmış burgularınızı, lâlâ biçimi açılır badaklarınızı mı ele alayım.. Bunların hepsinde, ama hepsinde bu toprakların izi damgası var.

“Kongremize gelince: Ben bu toplantıları, fikir alış verişinin yapıldığı Milletlerarası bir pazar yerine benzetirim. Bu bir hafta içinde, ettiğimiz alış verişlerle çıkınlarımızı doldurmuş olarak memleketlerimize döneceğimize şüphem yok.

“Sözlerimi bitirirken memleketim ve şahsım adına kongreyi tertipleyen bütün arkadaşlara bilhassa tertip komitesi başkanı Bay Cornet’ye, Genel Sekreter Prof. Sicard’a ve Sosyoloji Enstitüsü Başkanı Corrado Gini’ye nihayet bize her vesileyle misafir severliklerini esirgemeyen güler yüzlü, cana yakın, mert “Beaune” lulara minnet duygularımı ve teşekkürlerimi bildirmeyi borç sayarım.” (1).

KAYNAKLAR.

a. XVI. Milletlerarası Sosyoloji Kongresinin beş ciltte toplanan bildiri (tebliğ) leri. (Bu bildiri ve kongre zabıtları Şubat 1955 de yedi cilt olarak yeniden basılacaktır, kongrecilere dağıtılan bu beş cilt müsvettelerdir)

b. “Beaune - Informations,” gazetesinin 18, 22, 25, 29 Eylül 1954 tarihli sayıları (Büro adresi: 28 rue de Lorraine. Beaune).

c. “Le Bien - Public” gazetesinin 20, 21, 23, 25 Eylül 1954 tarihli sayıları (Büro adresi: 9 Place Darcy. Dijon).

d. “La Bourgogne” gazetesinin 25 Eylül 1954 tarihli sayısı (Büro adresi: 5 rue St Augustin, Paris Presse Populaire.)

e. “Le Progres” gazetesinin 23 Eylül 1954 tarihli sayısı (Büro adresi: 85 rue de la Republique, Lyon)

(1) Kapanış törenindeki bu konuşmam “Beaune - Informations” gazetesinin 29 Eylül 1954 tarihli sayısında çıkmıştır.